

ӘДІСІ ЖАЗУ

3-4 сынып

Мәтінді бастырып жаз

Түйе

Түйе – көшпелі қазақ халқы үшін жылқыдан кейінгі тіршілік үшін мәні зор жануар. Ол басқа сүтқоректілер өмір сүре алмайтын жерлерде мекен етеді. Оны шөл далада көлік ретінде қолданады. Түйе екі өркешті, бір өркешті болып бөлінеді. Соңғысы нар деген атауға ие. Түйе сүті сиыр сүтіне қарағанда әлдеқайда пайдалы. Бұл жануарлар, әдетте, суы жоқ жерлерде өмір сүретіндеріне қарамастан, керемет жүзеді.

Түйе – көшпелі қазақ халқы үшін жылқыдан кейінгі тіршілік үшін мәні зор жануар. Ол басқа сүтқоректілер өмір сүре алмайтын жерлерде мекен етеді. Оны шөл далада көлік ретінде қолданады. Түйе екі өркешті, бір өркешті болып бөлінеді. Соңғысы нар деген атауға ие. Түйе сүті сиыр сүтіне қарағанда әлдеқайда пайдалы. Бұл жануарлар, әдетте, суы жоқ жерлерде өмір сүретіндеріне қарамастан, керемет жүзеді.

түйе түйе түйе түйе түйе түйе түйе
көлік көлік көлік көлік көлік көлік көлік
нар нар нар нар нар нар нар нар
жануар жануар жануар жануар жануар

28

Бастыр және көшіріп жаз

Сандар

нөл нөл нөл нөл нөл нөл нөл нөл нөл нөл
бір бір бір бір бір бір бір бір бір бір
екі екі екі екі екі екі екі екі екі екі
үш үш үш үш үш үш үш үш үш үш
төрт төрт төрт төрт төрт төрт төрт
бес бес бес бес бес бес бес бес бес
алты алты алты алты алты алты
жеті жеті жеті жеті жеті жеті жеті
сегіз сегіз сегіз сегіз сегіз сегіз сегіз
тоғыз тоғыз тоғыз тоғыз тоғыз тоғыз

он он он он он он он он он он он
жиырма жиырма жиырма жиырма
отыз отыз отыз отыз отыз отыз
қырық қырық қырық қырық қырық
елу елу елу елу елу елу елу елу елу
алпыс алпыс алпыс алпыс алпыс алпыс
жетпіс жетпіс жетпіс жетпіс жетпіс
сексен сексен сексен сексен сексен
тоқсан тоқсан тоқсан тоқсан тоқсан
жүз жүз жүз жүз жүз жүз жүз жүз

– Сенің жасың нешеде?

5

Отбасы

ана ана ана ана ана ана ана ана ана
 әже әже әже әже әже әже әже әже әже әже
 ата ата ата ата ата ата ата ата ата
 әже әже әже әже әже әже әже әже әже
 аға аға аға аға аға аға аға аға аға
 әпке әпке әпке әпке әпке әпке әпке әпке
 іні іні іні іні іні іні іні іні іні
 қарындас қарындас қарындас қарындас
 ана
 әже
 ата
 әже

отан отан отан отан отан отан отан отан
 отбасы отбасы отбасы отбасы отбасы
 ата-ана ата-ана ата-ана ата-ана
 ұл ұл ұл ұл ұл ұл ұл ұл ұл ұл
 қыз қыз қыз қыз қыз қыз қыз қыз қыз

Отан – отбасынан басталады
 Отан – отбасынан басталады

Жыл мезгілі

қыс қыс қыс қыс қыс қыс қыс қыс қыс
 көктем көктем көктем көктем көктем
 жаз жаз жаз жаз жаз жаз жаз жаз
 күз күз күз күз күз күз күз күз күз

– Қай жыл мезгілі ұнайды?

Ауа-райы

жылы жылы жылы жылы жылы жылы
 салқын салқын салқын салқын салқын
 қар қар қар қар қар қар қар қар
 жаңбыр жаңбыр жаңбыр жаңбыр
 бұршақ бұршақ бұршақ бұршақ бұршақ
 жел жел жел жел жел жел жел жел
 дауыл дауыл дауыл дауыл дауыл дауыл
 найзағай найзағай найзағай найзағай
 жылы
 салқын

Қыстағы қар жер ырысы.

Апта күндері

дүйсенбі дүйсенбі дүйсенбі дүйсенбі
 сейсенбі сейсенбі сейсенбі сейсенбі сейсенбі
 сәрсенбі сәрсенбі сәрсенбі сәрсенбі сәрсенбі
 бейсенбі бейсенбі бейсенбі бейсенбі бейсенбі
 жұма жұма жұма жұма жұма жұма
 сенбі сенбі сенбі сенбі сенбі сенбі сенбі
 жексенбі жексенбі жексенбі жексенбі
 дүйсенбі
 сейсенбі
 сәрсенбі
 бейсенбі
 жұма
 сенбі
 жексенбі

тәулік тәулік тәулік тәулік тәулік
 апта апта апта апта апта апта
 ай ай ай ай ай ай ай ай ай ай ай
 жыл жыл жыл жыл жыл жыл жыл жыл
 ғасыр ғасыр ғасыр ғасыр ғасыр ғасыр

– Бүгін аптаның қай күні?

Ай атаулары

қаңтар қаңтар қаңтар қаңтар
 ақпан ақпан ақпан ақпан ақпан ақпан
 наурыз наурыз наурыз наурыз наурыз
 сәуір сәуір сәуір сәуір сәуір сәуір
 мамыр мамыр мамыр мамыр мамыр
 маусым маусым маусым маусым маусым
 шілде шілде шілде шілде шілде шілде
 тамыз тамыз тамыз тамыз тамыз тамыз
 қыркүйек қыркүйек қыркүйек қыркүйек
 қазан қазан қазан қазан қазан қазан
 қараша қараша қараша қараша
 желтоқсан желтоқсан желтоқсан

тәулік
 апта
 ай
 жыл
 ғасыр

– Сенің туған күнің қай айда?

Сандар

нөл нөл нөл нөл нөл нөл нөл нөл нөл нөл
 бір бір бір бір бір бір бір бір бір бір
 екі екі екі екі екі екі екі екі екі екі
 үш үш үш үш үш үш үш үш үш үш
 төрт төрт төрт төрт төрт төрт төрт
 бес бес бес бес бес бес бес бес бес бес
 алты алты алты алты алты алты алты
 жеті жеті жеті жеті жеті жеті жеті жеті
 сегіз сегіз сегіз сегіз сегіз сегіз сегіз сегіз
 тоғыз тоғыз тоғыз тоғыз тоғыз тоғыз тоғыз

он он он он он он он он он он он он он он он
 жиырма жиырма жиырма жиырма жиырма
 отыз отыз отыз отыз отыз отыз отыз отыз
 қырық қырық қырық қырық қырық қырық
 елу елу елу елу елу елу елу елу елу елу
 алпыс алпыс алпыс алпыс алпыс алпыс алпыс
 жетпіс жетпіс жетпіс жетпіс жетпіс жетпіс
 сексен сексен сексен сексен сексен сексен сексен
 тоқсан тоқсан тоқсан тоқсан тоқсан тоқсан
 жүз жүз жүз жүз жүз жүз жүз жүз жүз

– Сенің жасың нешеде?

Түстер

қызыл қызыл қызыл қызыл қызыл қызыл
 сары сары сары сары сары сары сары
 жасыл жасыл жасыл жасыл жасыл
 көк көк көк көк көк көк көк көк
 күлгін күлгін күлгін күлгін күлгін
 көгілдір көгілдір көгілдір көгілдір көгілдір
 ақ ақ ақ ақ ақ ақ ақ ақ ақ ақ
 қара қара қара қара қара қара қара
 сұр сұр сұр сұр сұр сұр сұр сұр сұр
 қоңыр қоңыр қоңыр қоңыр қоңыр қоңыр

қызыл
 сары
 жасыл
 көк
 күлгін
 көгілдір
 ақ
 қара
 сұр
 қоңыр

– Сазан қандай түс ұнайды?

Жемістер

алма алма алма алма алма алма
 алмұрт алмұрт алмұрт алмұрт
 банан банан банан банан банан банан
 ише ише ише ише ише ише ише ише
 өрік өрік өрік өрік өрік өрік өрік өрік
 жүзім жүзім жүзім жүзім жүзім жүзім жүзім
 шабдалы шабдалы шабдалы шабдалы

Көкөністер

кыяр кыяр кыяр кыяр кыяр кыяр кыяр
 сәбіз сәбіз сәбіз сәбіз сәбіз сәбіз сәбіз сәбіз
 картоп картоп картоп картоп картоп картоп
 баялды баялды баялды баялды баялды
 бұрыш бұрыш бұрыш бұрыш бұрыш бұрыш
 қырыққабат қырыққабат қырыққабат
 кәді кәді кәді кәді кәді кәді кәді кәді
 қызылша қызылша қызылша қызылша
 пияз пияз пияз пияз пияз пияз пияз пияз
 сарымсақ сарымсақ сарымсақ сарымсақ

– Саған қандай жеміс ұнайды?

Мектеп

мектеп мектеп мектеп мектеп мектеп
 сынып сынып сынып сынып сынып сынып
 оқушы оқушы оқушы оқушы оқушы оқушы
 мұғалім мұғалім мұғалім мұғалім
 тақта тақта тақта тақта тақта
 бор бор бор бор бор бор бор бор бор бор
 үстел үстел үстел үстел үстел үстел
 орындық орындық орындық орындық
 қалам қалам қалам қалам қалам
 қарындаш қарындаш қарындаш
 кітап кітап кітап кітап кітап кітап
 дәптер дәптер дәптер дәптер дәптер
 күнделік күнделік күнделік күнделік
 сызғыш сызғыш сызғыш сызғыш сызғыш
 өшіргіш өшіргіш өшіргіш өшіргіш
 қайшы қайшы қайшы қайшы қайшы
 сәмке сәмке сәмке сәмке сәмке сәмке

мұғалім
 оқушы

– Сен нешінші сыныпта оқисың?

Спорт

күрес күрес күрес күрес күрес күрес күрес
 бокс бокс бокс бокс бокс бокс бокс бокс
 баскетбол баскетбол баскетбол баскетбол
 волейбол волейбол волейбол волейбол
 футбол футбол футбол футбол футбол
 гольф гольф гольф гольф гольф гольф
 теннис теннис теннис теннис теннис
 жүзу жүзу жүзу жүзу жүзу жүзу жүзу
 хоккей хоккей хоккей хоккей хоккей
 гимнастика гимнастика гимнастика

күрес
 бокс
 баскетбол
 волейбол
 футбол
 гольф
 теннис
 жүзу
 хоккей
 гимнастика

Шынықсаң – шымыр боласың.

Көлік түрлері

көлік көлік көлік көлік көлік көлік көлік
 ұшақ, ұшақ, ұшақ, ұшақ, ұшақ, ұшақ, ұшақ
 тікұшақ, тікұшақ, тікұшақ, тікұшақ, тікұшақ
 қайық, қайық, қайық, қайық, қайық
 кеме кеме кеме кеме кеме кеме кеме кеме
 пойыз пойыз пойыз пойыз пойыз пойыз пойыз
 зымыран зымыран зымыран зымыран
 автобус автобус автобус автобус автобус
 трамлейбус трамлейбус трамлейбус
 трамвай трамвай трамвай трамвай

мотоцикл мотоцикл мотоцикл мотоцикл
 велосипед велосипед велосипед велосипед
 самокат самокат самокат самокат
 экскаватор экскаватор экскаватор
 трактор трактор трактор трактор
 кран кран кран кран кран кран кран
 танк танк танк танк танк танк танк
 көлік
 ұшақ,
 кеме

– Саған қандай көлік түрі ұнайды?

Киімдер

көйлек көйлек көйлек көйлек көйлек
 шалбар шалбар шалбар шалбар шалбар
 жейде жейде жейде жейде жейде жейде
 белдемше белдемше белдемше белдемше
 телпек телпек телпек телпек телпек
 етік етік етік етік етік етік етік
 бәтеңке бәтеңке бәтеңке бәтеңке бәтеңке
 куртке куртке куртке куртке куртке куртке
 тон тон тон тон тон тон тон тон
 қалпап қалпап қалпап қалпап қалпап

көйлек
 шалбар
 жейде
 белдемше
 телпек
 етік
 бәтеңке
 куртке
 тон
 қалпап

Ыдыстар

кесе кесе кесе кесе кесе кесе кесе кесе кесе
 қасық қасық қасық қасық қасық қасық қасық
 шанышқы шанышқы шанышқы шанышқы
 қазан қазан қазан қазан қазан қазан
 таба таба таба таба таба таба таба
 ожау ожау ожау ожау ожау ожау ожау
 табақ табақ табақ табақ табақ
 астау астау астау астау астау астау
 тостаған тостаған тостаған тостаған
 құшан құшан құшан құшан құшан

кесе

қасық

шанышқы

қазан

таба

ожау

табақ

астау

тостаған

құшан

Үй жануарлары

сиыр сиыр сиыр сиыр сиыр сиыр сиыр
 жылқы жылқы жылқы жылқы жылқы
 қой қой қой қой қой қой қой қой
 түйе түйе түйе түйе түйе түйе түйе
 тауық тауық тауық тауық тауық
 ит ит ит ит ит ит ит ит ит
 мысық мысық мысық мысық мысық

Алынатын өнімдер

жұмыртқа жұмыртқа жұмыртқа
 сүзбе сүзбе сүзбе сүзбе сүзбе сүзбе сүзбе
 қымыз қымыз қымыз қымыз қымыз
 құрт құрт құрт құрт құрт құрт
 шұбат шұбат шұбат шұбат шұбат
 сүт сүт сүт сүт сүт сүт сүт сүт
 қаймақ қаймақ қаймақ қаймақ
 шұжық шұжық шұжық шұжық шұжық

Малды теппе, ақты төкпе!

Жануарлар

аю аю аю аю аю аю аю аю аю аю
 түлкі түлкі түлкі түлкі түлкі түлкі
 қасқыр қасқыр қасқыр қасқыр қасқыр
 арыстан арыстан арыстан арыстан
 жолбарыс жолбарыс жолбарыс жолбарыс
 бұғы бұғы бұғы бұғы бұғы бұғы бұғы бұғы
 піл піл піл піл піл піл піл піл піл піл
 маймыл маймыл маймыл маймыл
 жылан жылан жылан жылан жылан
 қоян қоян қоян қоян қоян қоян қоян

аю
 түлкі
 қасқыр
 арыстан
 жолбарыс
 бұғы
 піл
 маймыл
 жылан
 қоян

Дене мүшелері

бас бас бас бас бас бас бас бас бас бас
 шам шам шам шам шам шам шам шам шам шам
 қас қас қас қас қас қас қас қас қас қас
 көз көз көз көз көз көз көз көз көз көз
 кірпік кірпік кірпік кірпік кірпік кірпік кірпік кірпік
 құлақ құлақ құлақ құлақ құлақ құлақ құлақ құлақ
 мұрын мұрын мұрын мұрын мұрын мұрын мұрын мұрын
 ауыз ауыз ауыз ауыз ауыз ауыз ауыз ауыз ауыз
 тіл тіл тіл тіл тіл тіл тіл тіл тіл тіл
 тіс тіс тіс тіс тіс тіс тіс тіс тіс тіс

мойын мойын мойын мойын мойын мойын мойын мойын
 қол қол қол қол қол қол қол қол қол қол
 саусақ саусақ саусақ саусақ саусақ саусақ саусақ саусақ
 іш іш іш іш іш іш іш іш іш іш іш іш
 аяқ аяқ аяқ аяқ аяқ аяқ аяқ аяқ аяқ аяқ

бас
 шам
 қас
 көз
 ауыз
 құлақ
 мұрын

Құстар

Бүркіт Бүркіт Бүркіт Бүркіт Бүркіт
 кептер кептер кептер кептер кептер
 тоқылдақ тоқылдақ тоқылдақ тоқылдақ
 торғай торғай торғай торғай торғай
 қарлығаш қарлығаш қарлығаш қарлығаш
 үкі үкі үкі үкі үкі үкі үкі үкі үкі
 сауысқан сауысқан сауысқан сауысқан
 көгершін көгершін көгершін көгершін
 қарға қарға қарға қарға қарға қарға
 тырна тырна тырна тырна тырна

Бүркіт
 кептер
 тоқылдақ
 торғай
 қарлығаш
 үкі
 сауысқан
 көгершін
 қарға
 тырна

– Қандай құстарды көрдің?

Балықтар

Бекіре Бекіре Бекіре Бекіре Бекіре Бекіре
 сазан сазан сазан сазан сазан сазан
 шортан шортан шортан шортан шортан шортан
 майқан майқан майқан майқан майқан майқан
 алабуға алабуға алабуға алабуға алабуға алабуға
 мөңке мөңке мөңке мөңке мөңке мөңке
 табан табан табан табан табан табан
 акула акула акула акула акула акула
 жайын жайын жайын жайын жайын жайын
 тұқы тұқы тұқы тұқы тұқы тұқы

Бекіре
 сазан
 шортан
 майқан
 алабуға
 мөңке
 табан
 акула
 жайын
 тұқы

– Қандай балықтарды білесің?

Гүлдер

раушан раушан раушан раушан раушан
 қызғалдақ қызғалдақ қызғалдақ
 бәйшешек бәйшешек бәйшешек бәйшешек
 лалагүл лалагүл лалагүл лалагүл лалагүл
 орхидея орхидея орхидея орхидея орхидея
 роза роза роза роза роза роза роза роза
 райхан райхан райхан райхан райхан
 түймедақ түймедақ түймедақ түймедақ
 алоэ алоэ алоэ алоэ алоэ алоэ алоэ алоэ
 кактус кактус кактус кактус кактус

раушан
 қызғалдақ
 бәйшешек
 лалагүл
 орхидея
 роза
 райхан
 түймедақ
 алоэ
 кактус

– Саған қандай гүлдер ұнайды?

Қалалар

Ақтау Ақтау Ақтау Ақтау Ақтау
 Атырау Атырау Атырау Атырау
 Ақтөбе Ақтөбе Ақтөбе Ақтөбе Ақтөбе
 Жезқазған Жезқазған Жезқазған
 Көкшетау Көкшетау Көкшетау Көкшетау
 Қостанай Қостанай Қостанай Қостанай
 Қызылорда Қызылорда Қызылорда
 Шымкент Шымкент Шымкент Шымкент
 Тараз Тараз Тараз Тараз Тараз
 Талдықорған Талдықорған Талдықорған
 Алматы Алматы Алматы Алматы
 Нұрсұлтан Нұрсұлтан Нұрсұлтан
 Орал Орал Орал Орал Орал Орал Орал
 Қарағанды Қарағанды Қарағанды
 Семей Семей Семей Семей Семей Семей
 Өскемен Өскемен Өскемен Өскемен Өскемен
 Түркістан Түркістан Түркістан
 Павлодар Павлодар Павлодар Павлодар
 Петропавл Петропавл Петропавл

– Сен қай қалада тұрасың?

Ғаламшар

Меркурий Меркурий Меркурий Меркурий
 Шолпан Шолпан Шолпан Шолпан Шолпан
 Жер Жер Жер Жер Жер Жер Жер
 Марс Марс Марс Марс Марс Марс Марс
 Юпитер Юпитер Юпитер Юпитер
 Сатурн Сатурн Сатурн Сатурн Сатурн
 Уран Уран Уран Уран Уран Уран Уран
 Нептун Нептун Нептун Нептун Нептун

Ай Ай Ай Ай Ай Ай Ай Ай Ай Ай Ай
 Күн Күн Күн Күн Күн Күн Күн Күн Күн Күн
 Жер Жер Жер Жер Жер Жер Жер Жер
 Ғаламшар Ғаламшар Ғаламшар Ғаламшар

Ай
 Күн
 Жер
 Ғаламшар

Күз

Жаз аяқталып, күз келді. Күзгі жаңбырлар жауып, ауа-райы суыта бастайды. Күн қысқарып, түннің ұзарғаны байқалады. Суық желдер келіп, ағаштар жапырақтарынан айырылады. Жәндіктер азайып, құстар жылы жаққа қоныс аударуға дайындалады. Жемістер пісіп, оны жинау науқаны басталады. Айнала сары түске боялады. Күз мезгілінің сұлулығын сөзбен жеткізу мүмкін емес.

Жаз аяқталып, күз келді. Күзгі жаңбырлар жауып, ауа-райы суыта бастайды. Күн қысқарып, түннің ұзарғаны байқалады. Суық желдер келіп, ағаштар жапырақтарынан айырылады. Жәндіктер азайып, құстар жылы жаққа қоныс аударуға дайындалады. Жемістер пісіп, оны жинау науқаны басталады. Айнала сары түске боялады. Күз мезгілінің сұлулығын сөзбен жеткізу мүмкін емес.

жәндік жәндік жәндік жәндік жәндік
 жеміс жеміс жеміс жеміс жеміс жеміс
 науқан науқан науқан науқан науқан
 айнала айнала айнала айнала айнала
 сұлу сұлу сұлу сұлу сұлу сұлу сұлу сұлу
 құстар құстар құстар құстар құстар

Қыс

Қыс – ең суық жыл мезгілі, боран мен аяздың уақыты. Айнала әппақ қармен көмкеріліп, табиғат ұйқыға кететін кез. Бұл жылдың ең сиқырлы кезі. Айналаның бәрі аппақ болғанда, ертегіде жүргендей сезінесің. Қыс мезгілін асыға күтудің тағы да бір себебі - Жаңа жыл. Бұл мейрамды еңбектеген баладан, еңкейген қартқа дейін күтетіні айдан анық. Балалар аппақ қардан аққала жасап, шыршаны безендіріп, аяз ата мен ақшақарды күтеді. Қыс - ең тамаша мезгіл.

Қыс – ең суық жыл мезгілі, боран мен аяздың уақыты. Айнала әппақ қармен көмкеріліп, табиғат ұйқыға кететін кез. Бұл жылдың ең сиқырлы кезі. Айналаның бәрі аппақ болғанда, ертегіде жүргендей сезінесің. Қыс мезгілін асыға күтудің тағы да бір себебі - Жаңа жыл. Бұл мейрамды еңбектеген баладан, еңкейген қартқа дейін күтетіні айдан анық. Балалар аппақ қардан аққала жасап, шыршаны безендіріп, аяз ата мен ақшақарды күтеді. Қыс – ең тамаша мезгіл.

Көктем

Көктем - қыс пен жаздың ортасындағы мезгіл. Көктемде күн жылып, құстар қайтып келеді. Күндер ұзарып, табиғат гүлдене бастайды. Аспан ашылып, күн сәулесі қарды ерітеді. Алғашқы гүлдер шығып, жануарлар және жәндіктер қысқы ұйқыдан оянады. Көктемде жаңбыр нөсерлеп жауып, кемпірқосақ көп болады. Күн ұзарғандықтан кішкентай балалар армансыз далада ойнайды. Көктемнің келуі табиғаттың оянуымен теңестіріледі.

Көктем — қыс пен жаздың ортасындағы мезгіл. Көктемде күн жылып, құстар қайтып келеді. Күндер ұзарып, табиғат гүлдене бастайды. Аспан ашылып, күн сәулесі қарды ерітеді. Алғашқы гүлдер шығып, жануарлар және жәндіктер қысқы ұйқыдан оянады. Көктемде жаңбыр нөсерлеп жауып, кемпірқосақ көп болады. Күн ұзарғандықтан кішкентай балалар армансыз далада ойнайды. Көктемнің келуі табиғаттың оянуымен теңестіріледі.

Жаз

Жаз - төрт мезгілдің ішіндегі ең ыстық мезгіл. Күлімдеген күн шуағы барша әлемді қуанышқа бөлейді. Айналаға мән беріп қарасаң, жер жүзі жасыл орамалға оранғандай. Таңның атысынан кештің батысына дейін дамылыссыз қызған тіршілік. Оқушылар жазғы демалысқа шығып, күніге серуендеп, ойын ойнайды. Ал кейбіреулер ауылға ата-әжелеріне кетеді. Жаз айларындағы әрбір күні өте тамаша, дегенмен жыл мезгілдерінің қайсы бірін алсақ та, әр қайсысының орыны бөлек, ерекше...

Жаз – төрт мезгілдің ішіндегі ең ыстық мезгіл. Күлімдеген күн шуағы барша әлемді қуанышқа бөлейді. Айналаға мән беріп қарасаң, жер жүзі жасыл орамалға оранғандай. Таңның атысынан кештің батысына дейін дамылыссыз қызған тіршілік. Оқушылар жазғы демалысқа шығып, күніге серуендеп, ойын ойнайды. Ал кейбіреулер ауылға ата-әжелеріне кетеді. Жаз айларындағы әрбір күні өте тамаша, дегенмен жыл мезгілдерінің қайсы бірін алсақ та, әр қайсысының орыны бөлек, ерекше...

Спорт

Спорттың адам өмірінде алатын орны зор. Спортпен айналысқан адамдың денсаулығы мықты болады. Денсаулық адамдың ең қымбат дүниесі. Салауатты өмір салтының қарапайым қағидаларын ұстанатын болсақ, денсаулықты нығайтып, өмірді ұзартуға мүмкіндік береді. Сонымен бірге, дұрыс тамақтануды, ұйқының жақсы болуын және таза ауада серуендеуді ұмытпаған жөн. Спорттық ойындардың түрлері көп. Олар: футбол, баскетбол, волейбол, теннис, хоккей, шаңғы тебу, суда жүзу және т.б. Әрбір адам спортпен айналысуы тиіс

Спорттың адам өмірінде алатын орны зор. Спортпен айналысқан адамдың денсаулығы мықты болады. Денсаулық адамдың ең қымбат дүниесі. Салауатты өмір салтының қарапайым қағидаларын ұстанатын болсақ, денсаулықты нығайтып, өмірді ұзартуға мүмкіндік береді. Сонымен бірге, дұрыс тамақтануды, ұйқының жақсы болуын және таза ауада серуендеуді ұмытпаған жөн. Спорттық ойындардың түрлері көп. Олар: футбол, баскетбол, волейбол, теннис, хоккей, шаңғы тебу, суда жүзу және т.б. Әрбір адам спортпен айналысуы тиіс

Мектеп

Мектеп – білім ордасы. Осында білім алып, жарқын келешегіміздің іргетасын қалаймыз. Әр адамның өмірінде мектептің алар орны ерекше. Адам қанша жыл өмір сүрсе де, қандай іспен айналысса да, өмірдегі ең ұмтылмас сәттер болып мектепте өткізген уақыт қалатын шығар. Мектеп-білім айдынындағы үлкен кеме. Осы кемеде он бір жыл уақытты әр бала өткізеді. Мектеп табалдырығын тарыдай болып аттап, он бір жыл бойы білім алып, таудай болып шығамыз.

Мектеп – білім ордасы. Осында білім алып, жарқын келешегіміздің іргетасын қалаймыз. Әр адамның өмірінде мектептің алар орны ерекше. Адам қанша жыл өмір сүрсе де, қандай іспен айналысса да, өмірдегі ең ұмтылмас сәттер болып мектепте өткізген уақыт қалатын шығар. Мектеп-білім айдынындағы үлкен кеме. Осы кемеде он бір жыл уақытты әр бала өткізеді. Мектеп табалдырығын тарыдай болып аттап, он бір жыл бойы білім алып, таудай болып шығамыз.

мектеп мектеп мектеп мектеп мектеп
кеме кеме кеме кеме кеме кеме кеме кеме
білім білім білім білім білім білім білім білім

Жылқы

Қазақ халқының ерекше қадір тұтатын жануарының бірі де бірегейі – жылқы. Ең алғаш қолға үйреткен де қазақтар. Жылқының басты қасиеті – туған жері мен жүрген жерін ешқашан ұмытпайды. Олар шөлдеп тұрса да лай суды ішпейді. Жылқының орташа өмір сүру ұзақтығы шамамен 25-30 жыл. Кей кезде, кейбір жануарлар жасы 40-тан асады. Жылқы етінен өндірілетін өнімдер: жал, жая, қарта және шұжық. Қазақ үшін жылқы тектіліктің бірден бір нышаны саналады.

Қазақ халқының ерекше қадір тұтатын жануарының бірі де бірегейі – жылқы. Ең алғаш қолға үйреткен де қазақтар.

Жылқының басты қасиеті – туған жері мен жүрген жерін ешқашан ұмытпайды. Олар шөлдеп тұрса да лай суды ішпейді.

Жылқының орташа өмір сүру ұзақтығы шамамен 25–30 жыл. Кей кезде, кейбір жануарлар жасы 40–тан асады. Жылқы етінен өндірілетін өнімдер: жал, жая, қарта және шұжық. Қазақ үшін жылқы тектіліктің бірден бір нышаны саналады.

Түйе

Түйе – көшпелі қазақ халқы үшін жылқыдан кейінгі тіршілік үшін мәні зор жануар. Ол басқа сүтқоректілер өмір сүре алмайтын жерлерде мекен етеді. Оны шөл далада көлік ретінде қолданады. Түйе екі өркешті, бір өркешті болып бөлінеді. Соңғысы нар деген атауға ие. Түйе сүті сиыр сүтіне қарағанда әлдеқайда пайдалы. Бұл жануарлар, әдетте, суы жоқ жерлерде өмір сүретіндеріне қарамастан, керемет жүзеді.

Түйе – көшпелі қазақ халқы үшін жылқыдан кейінгі тіршілік үшін мәні зор жануар. Ол басқа сүтқоректілер өмір сүре алмайтын жерлерде мекен етеді. Оны шөл далада көлік ретінде қолданады. Түйе екі өркешті, бір өркешті болып бөлінеді. Соңғысы нар деген атауға ие. Түйе сүті сиыр сүтіне қарағанда әлдеқайда пайдалы. Бұл жануарлар, әдетте, суы жоқ жерлерде өмір сүретіндеріне қарамастан, керемет жүзеді.

түйе түйе түйе түйе түйе түйе түйе
көлік көлік көлік көлік көлік көлік көлік
нар нар нар нар нар нар нар нар нар
жануар жануар жануар жануар жануар

Қасқыр

Қасқыр - өте жыртқыш және ақылды аң. Олар орманда өмір сүреді. Қасқырдың өзге аңдарға ұқсамайтын қасиеттері көп. Ол еркіндікті жақсы көреді. Оны қолға үйрету қиынның қиыны. Қасқырлар сақ келеді. Топ-топ болып үйірлер құрып тіршілік ететін жыртқыштар. Қазақстанда қасқырлар шөлейт жерлерді, далалы және таулы аймақтарды мекендейді. Елімізде қасқырдың төрт түрі бар.

Қасқыр - өте жыртқыш және ақылды аң. Олар орманда өмір сүреді. Қасқырдың өзге аңдарға ұқсамайтын қасиеттері көп. Ол еркіндікті жақсы көреді. Оны қолға үйрету қиынның қиыны. Қасқырлар сақ келеді. Топ-топ болып үйірлер құрып тіршілік ететін жыртқыштар. Қазақстанда қасқырлар шөлейт жерлерді, далалы және таулы аймақтарды мекендейді. Елімізде қасқырдың төрт түрі бар.

қасқыр қасқыр қасқыр қасқыр қасқыр
ақылды ақылды ақылды ақылды ақылды
орман орман орман орман орман орман
сақ сақ сақ сақ сақ сақ сақ сақ
үйір үйір үйір үйір үйір үйір үйір үйір

Арыстан

Аң патшасы - арыстан. Ол құрықтағы жыртқыш аңдардың ең ірісі болып саналады. Арыстан - батылдық пен айбаттылық ұштасқан жануар. Олар ұйқыны өте қатты жақсы көреді. Бір ай бойы сусыз өмір сүре алады. Қалың жалымен оңай танылатын арыстандар - кез келген дұшпанмен күресуге қабілетті жыртқыштар.

Аң патшасы - арыстан. Ол құрықтағы жыртқыш аңдардың ең ірісі болып саналады. Арыстан - батылдық пен айбаттылық ұштасқан жануар. Олар ұйқыны өте қатты жақсы көреді. Бір ай бойы сусыз өмір сүре алады. Қалың жалымен оңай танылатын арыстандар - кез келген дұшпанмен күресуге қабілетті жыртқыштар.

арыстан арыстан арыстан арыстан
патша патша патша патша патша
жыртқыш жыртқыш жыртқыш
батыл батыл батыл батыл батыл батыл
айбат айбат айбат айбат айбат айбат
аң аң аң аң аң аң аң аң аң аң
сусыз сусыз сусыз сусыз сусыз сусыз сусыз
күресу күресу күресу күресу күресу күресу

[illegible]

Мақал-мәтелдер

Отансыз адам — ормансыз бұлбұл.

Отан — оттан да ыстық.

Өз елім, өлең төселім.

Әдепті бала — ары бала,
Әдепсіз бала — соры бала.

Сабыр түбі сары алтын.

Білетінің бір тоғыз,
Білмейтінің тоқсан тоғыз.

Қиын — білімде, білім — кітапта.

Білім арзан, білу қымбат.

Ұстаздан шәкірт озар.

Ғылым — теңіз, білім — қайық.

Көп жасаған білмейді, көп көрген біледі.

Мақал-мәтелдер

Ақыл азбайды,
Білім тазбайды.

Алтау ала болса, ауыздағы кетеді,
Төртеу түрел болса, төбегені келеді.

Бірлік бар жерде – тірлік бар.

Ерлік түрсі бірлік.

Бұрыс алды – ынтымақ.

Қуш бірлікте.

Жігіт жолдасынан белгілі.

Жігіт адамға жетпіс өнер де аз.

Еріншектің ертеңі бітпес.

Ас атасы – нан.

Мақал-мәтелдер

Жолдастыңың жолы кең.

Жолдасы көптің – олжасы көп.

Құш атасын танымас.

Ер қанаты – ат.

Ел үмітін ер ақтар,
Ер атағын ел сақтар.

Ер есімі – ел есінде.

Ел іші алтын бесік

Батыр туса ел ырысы
Жаңбыр жауса жер ырысы

Оқу – білім бұлағы,
Білім – өмір шырағы.

Жаңылтпаш

Доп мен,
Доп мен.

Ескекті ескекші еседі,
Ескекші ескекті еседі.

Іске тіл ілесе алады,
Тілге іс ілесе алмайды.

Татпақ жатта,
Жатқа жатта.

Бұл, бұл – піл,
Бұл бір ірі піл.

Сен өмше, ол өмшер,
Сол өмшем, сол мөмшер.

**Материалдарды таратуға
немесе сатуға рұқсат жоқ**

**Авторлық құқықпен
қорғалған**